

Дескрипція Чужого в контексті проблеми соліпсизму в феноменологічній філософії

Сергій Долиненко

Національний університет «Киево-Могилянська академія»

Проблема соліпсизму в філософії постає особливо гостро в трансценденталізмі. Не оминув закидів у соліпсизмі й засновник феноменологічної філософії Е. Гусерль, коли перейшов на трансцендентальні позиції. Чи не відразу Гусерль береться за розробку способу виходу з пастки соліпсизму шляхом дескрипції інтерсуб'єктивного досвіду світу. Експлікація інтерсуб'єктивного досвіду була здійснена в контексті розробки феноменологічної егології.

Передовсім Гусерль описує конституювання іншого суб'єкта як Alter Ego в свідомості редукованого до трансцендентальної сфери досвіду Ego. Alter Ego (Чужий/Інший) постає не як феномен свідомості, а як суб'єкт, який може досвідчувати світ так само, як і редуковане до трансцендентальної сфери досвіду Ego. Спільний досвід Ego та Alter Ego є інтерсуб'єктивним досвідом об'єктивного світу. Саме так Гусерль легітимує об'єктивність досвіду світу й феноменів цього світу, які досвідчує трансцендентальне Ego. Проте, на думку українського феноменолога В. Кебуладзе, не варто зводити концепцію інтерсуб'єктивності лише до опонування звинуваченням у соліпсизмі (Кебуладзе, 2017, с. 31). Надалі, а саме в період «Генетичної феноменології», Гусерль наголошуватиме на інтерсуб'єктивному характері досвіду феноменів світу.

У контексті вчення про інтерсуб'єктивність засадничу роль має дескрипція Чужого. В експлікації інтерсуб'єктивності Гусерль не розрізняє Alter Ego, Іншого (der Andere) або Чужого (der Fremde). Зокрема, німецький дослідник феноменологічної філософії С. Штрассер підтверджує, що Гусерль у своїх дослідженнях не відділяє Іншого від Чужого (Strasser, 1991, с. 88). Отже, для засновника феноменології всі три поняття мають однакове значення та позначають Я (Ego) в модусі «там» (Гусерль, 2021, с. 236).

Проблема Чужого/Іншого розвивалась у феноменології й після Гусерля. Сучасний німецький феноменолог Б. Вальденфельс наголошує, що проблематика Чужого була збагачена та радикалізована у М. Гайдегера, А. Шюца та у французькій феноменології (Вальденфельс, 2004, с. 13). Зокрема, Ж.-П. Сартр, який розробив власну концепцію Чужого/Іншого, був переконаний, що трансцендентальна інтерсуб'єктивність не може подолати проблему соліпсизму, яка є вмонтованою в саму структуру трансценденталізму (Сартр, 2001, с. 355).

Вальденфельс погоджується в цьому моменті з Сартром та пропонує відмовитися від спроб опонування закидам у соліпсизмі з позиції трансцендентального Я, натомість зосередившись на виділенні досвіду Чужого. Адже Чужий, який є на межі досвіду Я або поза межами сфери досвіду Я, провокує відповідь Я, на відміну від Іншого, що постійно

перебуває у сфері досвіду Я. Сферу досвіду, в якій Я відповідає Чужому, Вальденфельс називає сферою «Між». Це уможливило відмову від концепції трансцендентальної інтерсуб'єктивності.

Тож, виділення досвіду Чужого дає змогу відмовитися від концепції трансцендентальної інтерсуб'єктивності та вийти з глухого кута соліпсизму, який є особливістю трансценденталізму як підходу.

Бібліографія

Вальденфельс, Б. (2004). *Топографія Чужого: студії до феноменології Чужого* (В. Кебуладзе, Пер.). ППС-2002.

Гусерль, Е. (2021). *Картезіанські медитації. Вступ до феноменології*. (А. Вахтель, Пер.). Темпора.

Кебуладзе, В. (2017). *Феноменологія досвіду. Дух і Літера*.

Сартр, Ж.-П. (2001). *Буття і ніщо: нарис феноменологічної онтології* (В. Лях, & П. Тарашук, Пер.). Основи.

Strasser, S. (1991). Der Andere und der Fremde. *Welt im Widerspruch. Phaenomenologica*, 124, 88–91.